

VALSTYBINĖ SAUGOMŲ TERITORIJŲ TARNYBA PRIE APLINKOS MINISTERIJOS

BUVEINIŲ APSAUGAI SVARBIŲ TERITORIJŲ ATRANKOS KRITERIJUS ATITINKANTČIOS VIETOVĖS VYGRIS IR BERŽINIS (LTVIK0009) APSAUGOS ĮVERTINIMO ATASKAITA

2020 m. gruodžio 21 d. B2-14

Vilnius

1. Bendra teritorijos apžvalga (padėtis, ribos, užimamas plotas).

Buveinių apsaugai svarbių teritorijų (toliau – BAST) atrankos kriterijus atitinkanti vietovė Vygris ir Beržinis, (toliau – Vietovė Vygris ir Beržinis) yra pietvakarinėje Lietuvos dalyje, Marijampolės apskrityje, Vilkaviškio r. savivaldybės pietinėje dalyje, Gražiškių seniūnijos teritorijoje. Vietovę sudaro du ežerai Vygris ir Beržinis apsupti miškų, krūmynų, žolinės augalijos ir sodybų. Aplink ežerus išsidėstę Vygrelių, Aštriakalnio ir Tupikų gyvenvietės. Bendras Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. D1-210 „Dėl vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo“ patvirtintas Vietovės Vygris ir Beržinis plotas yra 36,0 ha. Tvirtinant BAST siūloma jos plotą išplėsti iki 44,37 ha. Teritorijos centrinio taško geografinės koordinatės (LKS-94 koordinatinių sistemoje): 430326, 6031688. Siūlomos tvirtinti BAST ribų žemėlapis pridedamas.

2. Teritorijos teisinis statusas ir svarba.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. D1-210 „Dėl vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo“ Vietovė Vygris ir Beržinis išskirta kaip vietovė, atitinkanti BAST atrankos kriterijus (kodas LTVIK0009). Rengiant ribas BAST tvirtinimui pasiūlyta jas išplėsti apimant abiejų ežerų vandens apsaugos juostą.

3. Teritorijos biologinės ypatybės.

Vietovės Vygris ir Beržinis išskirtinę gamtinę vertę sudaro abu ežerai. Vygrio ežere aptikta viena iš nedaugelio Lietuvoje į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą įtrauktos maurabragūnų dumblių rūšies šiurpinio žvakidumblio (*Lychnothamnus barbatus* (Meyen) Leonh.) subpopuliacija.

Vietovėje Vygris ir Beržinis kartografuotos vieno tipo EB svarbos natūralios buveinės – 3140 Ežerai su menturdumblių bendrijomis. Šio tipo buveinės vietovėje užima 35,89 ha plotą, arba 80,88 % planuojamos BAST teritorijos.

4. Žemės ir gamtos išteklių nuosavybė ir naudojimas.

Vietovėje Vygris ir Beržinis miško žemė užima nedidelę dalį ploto – 3,2 ha (7,2 %), juose EB svarbos buveinių bei kitų gamtos vertybių nerasta. Visi miškai priklauso IV grupei. Beveik visa žemė (90,22 %) yra valstybės nuosavybė, o privačios nuosavybės teise valdoma žemė užima tik 9,78 % bendro ploto (4,34 ha). Abu ežerai pagal Lietuvos Respublikos Seimo 1997 m. spalio 21 d. priimtą Lietuvos Respublikos vandens įstatymą Nr. VIII-474 išimtinė nuosavybės teise priklauso valstybei.

Ežerai ir dalis pakrantės neintensyviai naudojama rekreacijai. Miškai naudojami medienos ruošai, uogavimui, grybavimui ir kitų gamtos išteklių rinkimui. Teritorijoje galima mėgėjų žvejyba, medžioklė.

5. Bendrieji teritorijoje saugomų EB svarbos rūšių ir natūralių buveinių apsaugos ir tvarkymo reikalavimai.

EB svarbos natūralių buveinių ir rūšių apsaugos reikalavimai nustatyti Bendraisiais buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatais (toliau – Nuostatai), patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

Vadovaujantis Nuostatų 10 punktu, **3140 Ežerų su menturdumblių bendrijomis buveinėse:**

10.1. negali būti keičiamas hidrologinis režimas, išskyrus saugomų teritorijų planavimo dokumentuose numatytas priemonės;

10.2. vandens telkinio pakrantės apsaugos juostoje negali būti įrengiamos poilsiavietės ir stovyklavietės, statomi kiti statiniai, nesusiję su buveinės išsaugojimo darbais;

10.3. vandens telkinio pakrantės apsaugos juostoje negali būti įrengiamos kultūrinės pievos, eksploatuojamos naudingosios iškasenos;

10.4. negali būti įveisiamos nevietinės, invazinės žuvys vandens telkiniuose;

10.5. negali būti žvejojama verslinės žvejybos įrankiais;

10.6. negali būti plaukiojama motorinėmis plaukiojimo priemonėmis;

10.7. į ežerą negali būti nuleidžiami nutekamieji ar drenažo vandenys.

6. Teritorijoje veiklą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų, kurios sumazina ar pašalina grėsmes teritorijoje saugomoms vertybėms, apžvalga.

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas;

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas;

Lietuvos Respublikos vandens įstatymas;

Lietuvos Respublikos žemės įstatymas;

Lietuvos Respublikos miškų įstatymas;

Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas;

Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymas;

Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymas;

Lietuvos Respublikos laukinės augalijos įstatymas;

Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas;

Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymas;

Lietuvos Respublikos mėgėjų žvejybos įstatymas;

Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas;

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. gegužės 22 d. įsakymas Nr. D1-210 „Dėl Vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo“;

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 276 „Dėl Bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1268 „Dėl valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašo patvirtinimo“;

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. sausio 2 d. įsakymas Nr. D1-1 „Dėl leidimų naudoti žvejybos plotus išdavimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo ir leidimų naudoti žvejybos plotus sąlygų vykdymo kontrolės“;

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. gegužės 30 d. įsakymas Nr. D1-267 „Dėl Verslinės žvejybos vidaus vandenyse, įskaitant bendrąja daline nuosavybės teise priklausančius valstybei ir ūkio subjektams vandens telkinius, išskyrus privačius vidaus vandenų telkinius ir akvakultūros tvenkinius, tvarkos aprašo patvirtinimo“;

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. sausio 4 d. įsakymas Nr. D1-14 „Dėl Mėgėjų žvejybos vidaus vandenyse taisyklių patvirtinimo“;

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. balandžio 15 d. įsakymas Nr. D1-187 „Dėl Aplinkosaugos sąlygų plaukioti vandens telkiniuose plaukiojimo priemonėmis patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas:

3 straipsnio 1 dalies 3 punktas: planuojamos ūkinės veiklos, kuri dėl savo pobūdžio, masto ar numatomos vietos ypatumų gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, poveikio aplinkai vertinimas atliekamas, kai planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas gali daryti poveikį Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms ir kai saugomų teritorijų institucija, aplinkos ministro nustatyta tvarka nustato, kad šis poveikis gali būti reikšmingas.

11 straipsnio 8 dalis: Jeigu nustatoma, kad planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas sukels reikšmingų neigiamų padarinių Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms ir nėra alternatyvių planuojamos ūkinės veiklos sprendinių, atsakingoji institucija priima sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai, išskyrus sprendimą, nurodytą šio straipsnio 11 dalyje, tik tais atvejais, kai ji privalo būti įgyvendinama dėl įpareigojančių svarbesnio visuomenės intereso priežasčių, tarp jų socialinio ar ekonominio pobūdžio. <...> Kai atitinkamoje Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoje yra prioritetas natūralių buveinių tipas ir (arba) prioritetas augalų ar gyvūnų rūšis, vieninteliai galimi motyvai yra susiję su žmonių sveikata ar viešuoju saugumu arba su svarbiomis aplinkai palankiomis pasekmėmis. Dėl galimybės pritaikyti motyvus, susijusius su kitomis, negu nurodyta, svarbesnio visuomenės intereso įpareigojančiomis priežastimis, būtina aplinkos ministro nustatyta tvarka kreiptis į Europos Komisiją jos nuomonės tokiu klausimu.

Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos (toliau – Naudojimo sąlygos).

Nedidelę vietovės dalį užima miško žemė, kuriai taikomi Naudojimo sąlygų XXVI skyriuje nurodyti miško naudojimo apribojimai. Likusią vietovės dalį užima Vygrio ir Beržinio ežerai, todėl taikomi šie Naudojimo sąlygose nurodyti naudojimo apribojimai:

XXVIII. „Vandens telkiniai“, pagal kurias draudžiama keisti ežerų natūralų vandens lygį, naudoti per parą daugiau kaip 10 kub. metrų (m³/d) vandens, neturint nustatytą tvarką Aplinkos ministerijos išduoto gamtos išteklių naudojimo leidimo.

XXIX. „Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos“, apsaugančios vandens telkinį nuo išsklaidytos taršos, jo pakrantes nuo užstatymo, suarimo ir kitos intervencijos bei pažeidimų.

7. Teritorijų planavimo dokumentų sprendinių, kurie sumažina ar pašalina grėsmes teritorijoje saugomoms vertybėms, apžvalga.

Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos 2008 m. gruodžio 19 d. sprendimu Nr. B-TS-659 patvirtintas Vilkaviškio rajono savivaldybės bendrasis planas (toliau – Bendrasis planas). Vilkaviškio rajono savivaldybės teritorijos dalis, kurioje yra Vietovė Vygris ir Beržinis, patenka į Gamtinio karkaso geologines takoskyras – teritorijų juostas, jungiančias ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas. Bendrojo plano aiškinamojo rašto 2.1 poskyryje „Kraštovaizdžio apsauga ir naudojimas“ pažymėta, kad svarbiausia kraštovaizdžio formavimo kryptis geoekologinių takoskyrų teritorijoje – kraštovaizdžio natūralumą atkuriančių elementų gražinimas ir gausinimas. Bendrojo plano aiškinamojo rašto 2.2 poskyryje „Biologinės įvairovės apsauga ir tinklo formavimas“ pažymėta, kad biologinės įvairovės apsaugai išskirtas ekologinis tinklas, kuris patenka į gamtinio karkaso teritorijas ir apima visas „Natura 2000“ teritorijas. Vietovė Vygris ir Beržinis patenka į nustatytą ir su šalies gamtiniu karkasu subordinuotą biologinės apsaugos teritorinę sistemą – ekologinį tinklą. Europinės ir nacionalinės bei regioninės svarbos bioekologiniai branduoliai, kaip nustatytos ar prognozuojamos didžiosios biologinės įvairovės arealai, skirti išsaugoti vertingas natūralias ar pusiau natūralias ekosistemas, augmenijos, grybijos ir gyvūnijos rūšis ir jų buveines. Rengiant Bendrąjį planą Vietovė Vygris ir Beržinis dar nebuvo pateikta Europos Komisijai kaip buveinių apsaugai svarbios teritorijos kriterijus atitinkanti vietovė, todėl išskirta kaip nacionalinės reikšmės Vygrelių ežeryno bioekologinis branduolys. Bendrajame plane pažymėta, kad nustatyti bioekologiniai branduoliai bei ekologiniai koridoriai laikytini pagrindiniais biologinės įvairovės apsaugai skirtų teritorijų (rezervatų, draustinių) steigimo paieškų poligonais. Tarptautinės svarbos saugomos teritorijos statusą turinčioms Lietuvos saugomoms teritorijoms, taikomi tarptautinėse konvencijose, sutartyse nustatyti reikalavimai. „Natura 2000“ teritorijose yra draudžiama arba ribojama veikla, galinti turėti neigiamą poveikį saugomoms natūralioms buveinėms, rūšių buveinėms ir saugomoms augalų bei gyvūnų rūšims. Bendrajame plane pažymėta, kad leidžiama tokia veikla, kuri užtikrina tinkamą buveinių ir rūšių būklę, veikla turi būti vykdoma atsižvelgiant į konkrečius buveinių tipus ar rūšis ir remiantis teritorijų planavimo dokumentais ir gamtotvarkos planais.

8. Faktinės ir potencialios grėsmės EB svarbos rūšims ir natūralioms buveinėms.

Vietovė Vygris ir Beržinis yra Vygrelių kaime. Abiejų ežerų pakrantėje yra nuolat gyvenamų sodybų ir vasarnamių. Aplinkinėse teritorijose vyrauja ekstensyviai naudojamas agrarinis kraštovaizdis. Didžiausią grėsmę teritorijoje saugomų gamtinių vertybių (buveinei 3140 Ežerai su menturdumblių bendrijomis) būklei gali kelti rekreacija, tačiau dėl nedidelio rekreacijos masto grėsmė yra minimali. Ateityje teritorijai grėsmių gali padaugėti ir kilti interesų konfliktas, nes Bendrojo plano 4.2. skyriuje „Turizmo ir rekreacijos plėtra“ numatyta galimybė teritorijoje plėtoti

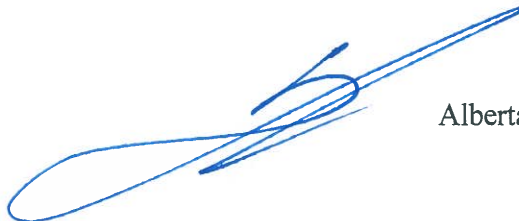
intensyvią rekreacinę veiklą prie Talaikės, Vygrio, Beržinio ežerų. Buveinėje 3140 Ežerai su menturdumblių bendrijomis nepageidautinas plaukiojimas motorinėmis plaukiojimo priemonėmis. Siekiant eliminuoti šią potencialią grėsmę Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos šiuos ežerus siūlys įrašyti į aplinkos ministro 2014 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. D1-337 patvirtintą „Vandens telkinių, kuriuose plaukiojimas tam tikro tipo plaukiojimo priemonėmis draudžiamas ar ribojamas“ sąrašą, nustatant draudimą juose plaukioti savaeigėmis plaukiojimo priemonėmis. Egzistuoja grėsmė, kad į ežerus gali patekti neišvalytų ar blogai išvalytų buitinių nuotekų.

9. Pasiūlymas dėl BAST statuso suteikimo.

Atsižvelgiant į vietovės gamtinių vertybių reikšmę, Vygrio ir Beržinio ežerų geografinę padėtį ir su tuo susijusią svarbą saugant *3140 Ežerų su menturdumblių bendrijomis* buveinių arealą, didžiosios saugomų buveinių ploto dalies palankią apsaugos būklę ir įvertinę vietovėje veiklą reglamentuojančių teisės aktų nuostatas, siūlome Vietovei Vygris ir Beržinis (kodas LTVIK0009) suteikti buveinių apsaugai svarbios teritorijos statusą.

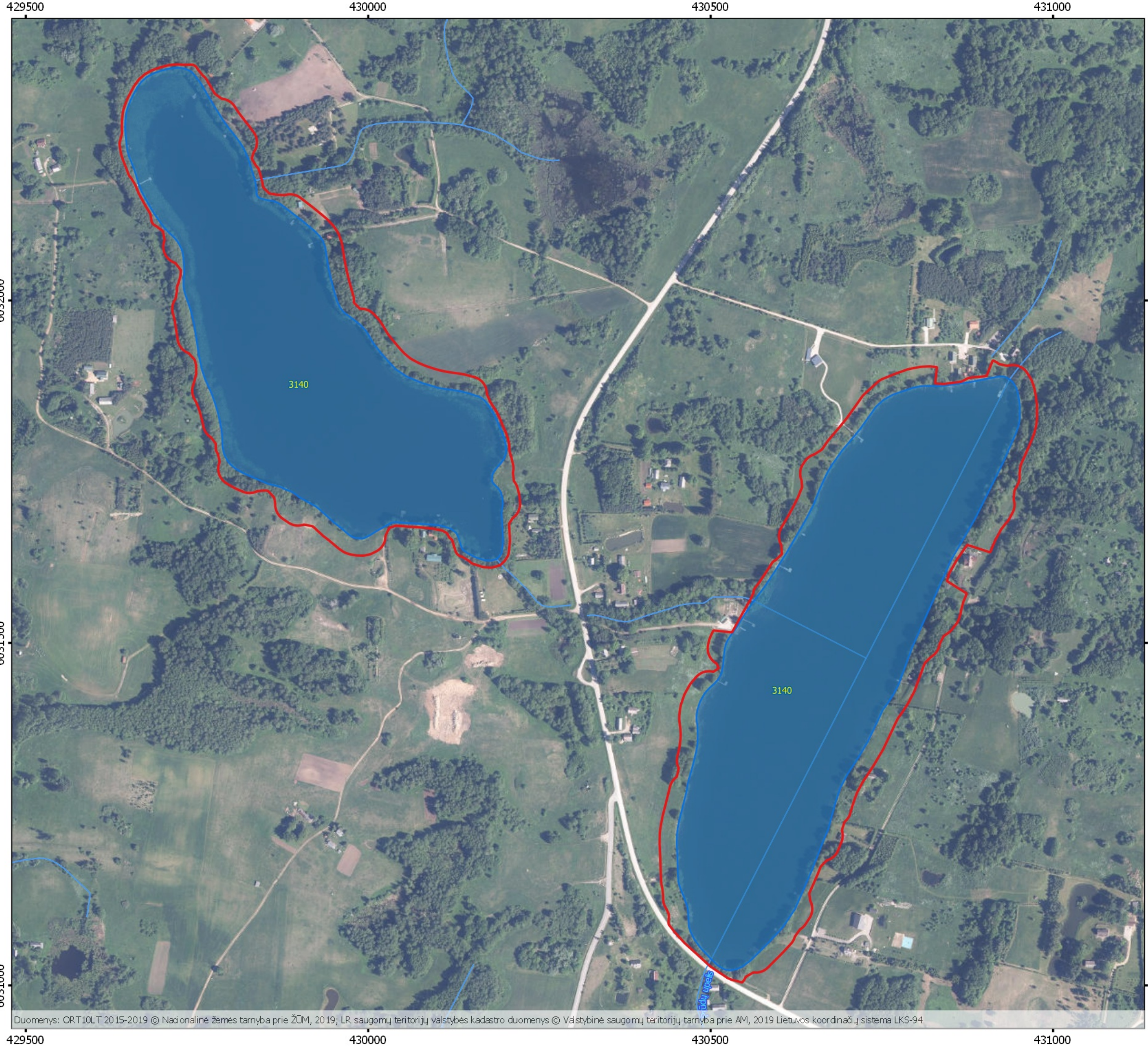
PRIDEDAMA. Siūlomos tvirtinti BAST ribų žemėlapis.

Direktorius

Albertas Stanislovaitis

**Vygris ir Beržinis
(LTVIK0009)**
Plotas 44.37 ha
Vilkaviškio raj. savivaldybė

- Sutartiniai ženklai**
- BAST ribos
  - Gėlujų vandenų buveinės
  - Išsaugoti palankią būklę
- Kodų paaiškinimai*
- 3140 Ežerai su menturdumblių bendrijomis
- Gėlujų vandenų buveinės*